

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ลายเส้นสร้างศิลป์ (Stained Glass Art)
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ลายเส้นสร้างศิลป์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ลายเส้นสร้างศิลป์ ภาคทฤษฎี
รายวิชา ศิลปะ (ทัศนศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ทัศนธาตุ

ทัศนธาตุ (Visual Elements) ในทางทัศนศิลป์ หมายถึง ส่วนประกอบของศิลปะที่ตามองเห็นได้ ประกอบไปด้วย

๑. จุด (Dot)
๒. เส้น (Line)
๓. รูปร่าง (Shape)
๔. รูปทรง (Form)
๕. น้ำหนักอ่อน-แก่ (Value)
๖. สี (Color)
๗. บริเวณว่าง (Space)
๘. พื้นผิว (Texture)

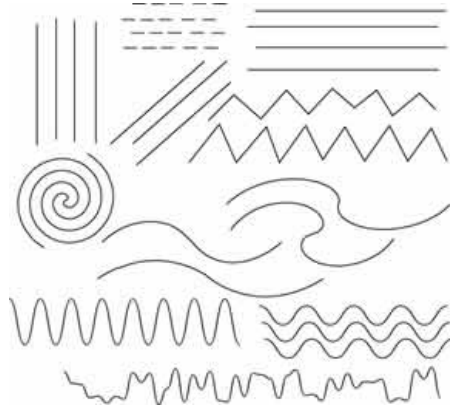
๑. จุด (Dot) หมายถึง ทัศนธาตุที่มีขนาดเล็กที่สุด เป็นรอยหรือแต้มที่มีลักษณะกลม ไม่มีความกว้างความยาวความหนาหรือความสูง และถือเป็นหนึ่งในทัศนธาตุพื้นฐาน ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของทัศนศิลป์

๒. เส้น (Line) เส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของศิลปะทุกแขนง เป็นการนำจุดหลาย ๆ จุดมาเรียงต่อกันไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเป็นทางยาว โดยลักษณะของเส้นสามารถส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ชมได้ ดังนี้

เส้นนอน	ให้ความรู้สึกกว้างขวาง เียบสบบ นิ่ง ราบเรียบ ผ่อนคลายสบายตา
เส้นตั้ง	ให้ความรู้สึกสูงส่ง มั่นคง แข็งแรง รุ่งเรือง
เส้นเฉียง	ให้ความรู้สึกไม่มั่นคง เคลื่อนไหว รวดเร็ว แปรปรวน
เส้นโค้ง	ให้ความรู้สึกอ่อนไหว สุภาพอ่อนโยน สบาย นุ่มนวล เย้ายวน
เส้นโค้งก้นหอย	ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว การคลี่คลาย ขยายตัว มีนัย

เส้นซิกแซก ให้ความรู้สึกรุนแรง สับสนวุ่นวาย ตื่นเต้น และ การขัดแย้ง
 เส้นประ ให้ความรู้สึกไม่ต่อเนื่อง ไม่นั่นคง ไม่นั่นนอน

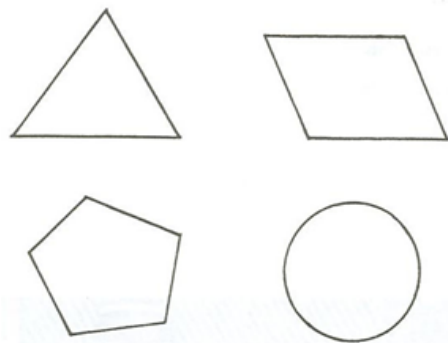
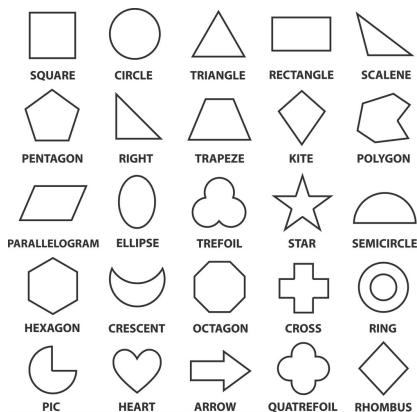

๓. รูปร่าง (Shape) หมายถึง เส้นรอบนอกทางกายภาพของวัตถุ มีลักษณะเป็น ๒ มิติ มีทั้งความกว้างและความยาว โดยรูปร่างแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๓.๑ รูปร่างธรรมชาติ (Natural Shape) หมายถึง รูปร่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น คน สัตว์ และ พืช เป็นต้น

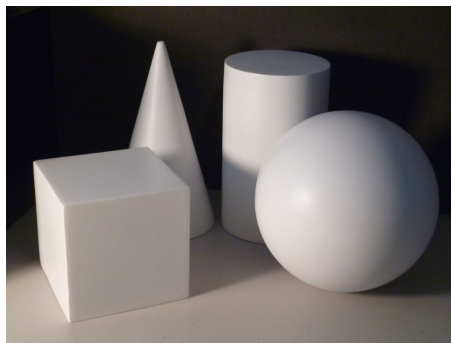
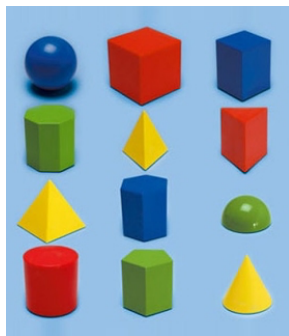
๓.๒ รูปร่างเรขาคณิต (Geometrical Shape) หมายถึง รูปร่างที่มีโครงสร้างแน่นอน เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม และรูปวงกลม เป็นต้น

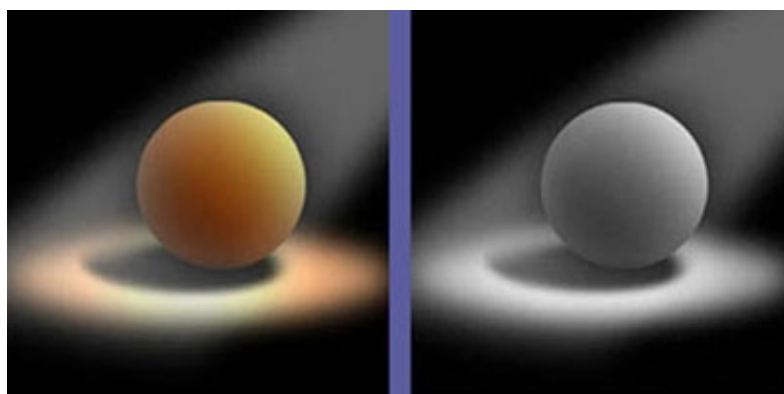
๓.๓ รูปร่างอิสระ (Free Shape) หมายถึง รูปร่างที่เป็นเสรี ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนของตนเอง เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น รูปร่างของหยดน้ำ เมฆ และควัน เป็นต้น

๓.๔ รูปทรง (Form) หมายถึง โครงสร้างที่มองเห็นได้เป็น ๓ มิติ มีทั้งส่วนกว้าง ส่วนยาว ส่วนหนา หรือส่วนลึก ให้ความรู้สีกว่ามีมวล ปริมาตร และน้ำหนัก

๓.๕ น้ำหนัก (Value) หมายถึง ความเข้ม ความอ่อนของแสงเงาตามที่เราสามารถรับรู้ได้ ทำให้ภาพเกิดมิติ น้ำหนักทำให้รูปทรงมี ปริมาตร และให้ระยะแก่ภาพ มีแสงและเงา (Light & Shade)

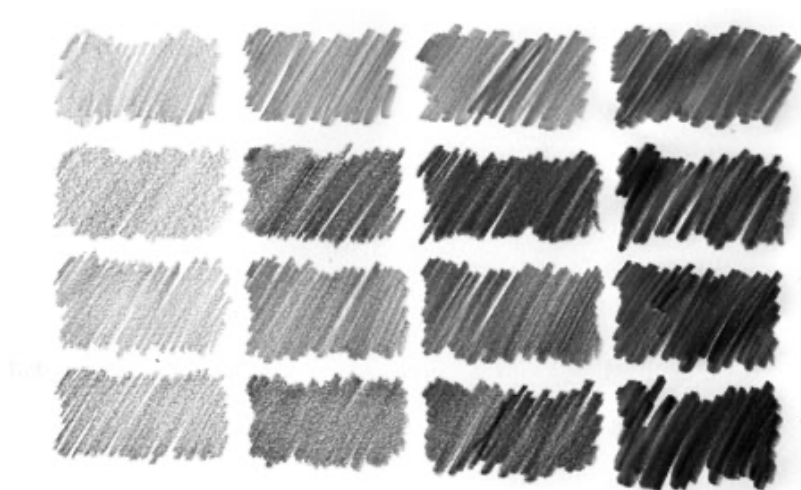

๓.๖ สี (Color) หมายถึง ลักษณะของแสงที่ปรากฏขึ้นแก่สายตาและมองเห็นได้ สีทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างมากมาย มีทั้งเข้ม อ่อน หนักและเบา ทำให้รู้สึกสดใส ร่าเริง ตื่นเต้น ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่ต่างกันไปเมื่อกระทบกับสายตา

ลักษณะของสี

๓.๖.๑ วรรณะของสี (Tone) แบ่งวรรณะของสีออกเป็น ๒ วรรณะ คือ สีวรรณะร้อน ให้ความรู้สึกอบอุ่นหรือร้อน เช่น สีเหลือง ส้มเหลือง ส้ม ส้มแดง แดง ม่วงแดง เป็นต้น ส่วนสีวรรณะเย็น ได้แก่ สีที่ให้ความรู้สึกเย็นสงบ สบาย เช่น สีเขียว เขียวเหลือง เขียวน้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน ม่วง เป็นต้น

๓.๖.๒ ค่าของสี (Value of colour) หมายถึง ความเข้มอ่อนของสีตั้งแต่สว่างไปจนถึงมืด

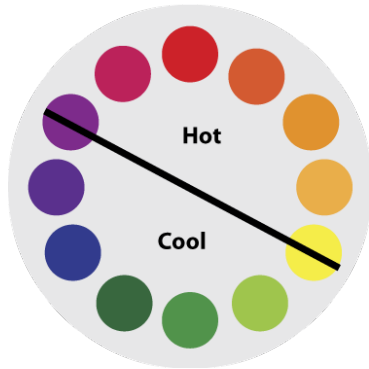

๓.๖.๓ สีเอกรงค์ (Monochrome) หมายถึง สีที่แสดงออกมาเพียงสีเดียว เช่น ภาพโทนสีแดง เหลือง หรือน้ำเงิน

๓.๖.๔ สีส่วนรวม (Tonality) หมายถึง สีที่มีปรากฏเด่นชัดที่สุดในภาพ หรือสีที่มีอิทธิพลมากที่สุดในภาพ เช่น การเขียนภาพทิวทัศน์ มีสีส่วนรวมเป็นสีเขียว สีน้ำเงิน เป็นต้น

๓.๖.๕ สีที่ปรากฏเด่น (Intensity) หมายถึง การใช้สีสดใสให้ภาพเด่นขึ้นมาจากสีกลางหรือสีหม่น

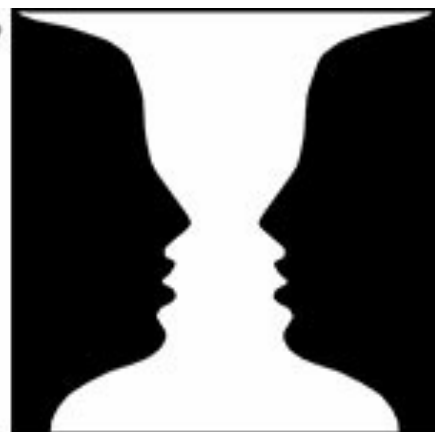
๓.๖.๖ สีตรงข้ามกันหรือสีตัดกัน (Contrast) หมายถึง สีที่อยู่ตรงกันข้ามในวงจรสีธรรมชาติ เช่น สีแดงกับสีเขียว สีน้ำเงินกับสีส้ม สีม่วงกับสีเหลือง

๓.๗ บริเวณว่าง (Space) หมายถึง พื้นที่ว่างที่อยู่บริเวณโดยรอบวัตถุในภาพ ทำให้ภาพเกิดจุดเด่น และดูไม่อึดอัดจนเกินไป

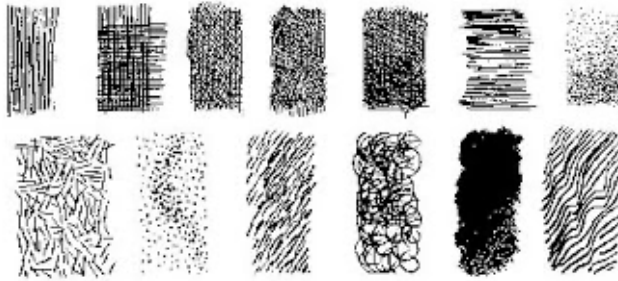

POSITIVE SPACE

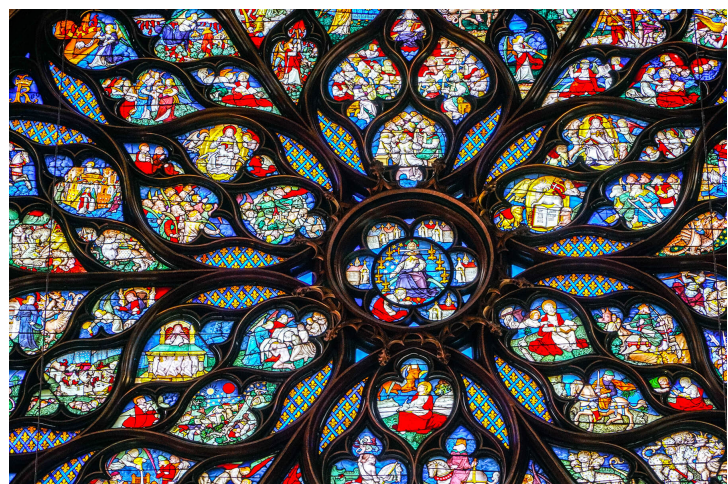
NEGATIVE SPACE

๓.๘ พื้นผิว (Texture) หมายถึง พื้นผิวของวัตถุต่าง ๆ ที่ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน เช่น ขรุขระ, ลื่น, หยาบ เป็นต้น

Stained Glass Art ศิลปะกระจกสี

งานกระจกสีเป็นวิธีการทางศิลปะ ที่นำกระจกสีมาใช้ในการตกแต่ง นอกจากความสวยงามทางศิลปะแล้ว ยังเป็นตัวกลางในการสื่อสารเรื่องราวช่วงยุคกลางของผู้คนที่ไม่สามารถอ่านเขียนได้ จึงใช้วิธีเรียนรู้พระคัมภีร์ จากหน้าต่างในสมัยศตวรรษที่ ๑๓ ส่งผลให้ม้งานศิลปะหลากหลายแขนงที่มีการนำงานกระจกสีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน แต่ที่มักจะนิยมพบเห็นได้บ่อยคือการตกแต่งหน้าต่างวัด, โบสถ์ นอกจากนี้ยังมีโครงสร้างกระจกสีแบบสามมิติ รวมไปถึงงานแกะสลักกระจกสีอื่น ๆ อีกด้วย

Stained Glass Art และทัศนธาตุ

Stained Glass art เป็นการสร้างงานศิลปะ ที่ใช้ทัศนธาตุในส่วนของ (เส้น สี รูปร่าง น้ำหนักสี) มาประกอบกันให้เกิดผลงานศิลปะ โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบเป็นส่วนสำคัญในการสร้างงาน ซึ่งสามารถจำแนกเป็นรายละเอียดต่างๆได้ดังนี้

๑. โทนสี : การเลือกใช้สีต่าง ๆ ที่มีโทนสีที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความสวยงามภายในภาพ
๒. เส้น : การใช้เส้นเป็นทัศนธาตุหลักที่เห็นได้ในงานกระจกสีรูปแบบต่าง ๆ และเป็นสิ่งที่ทำให้รูปแบบงานกระจกสีมีเอกลักษณ์ที่เห็นได้เด่นชัด
๓. รูปร่าง : การนำเส้นมาลากต่อกันเป็นรูปร่าง เพื่อสื่อถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น ดอกไม้, บ้าน, นกยูง เป็นต้น
๔. องค์ประกอบในภาพ : มีการจัดองค์ประกอบได้จากการจัดองค์ประกอบพื้นฐาน ๗ รูปแบบข้างต้น คือ เอกภาพ ความสมดุล จุดเด่น จังหวะ ความกลมกลืน ความขัดแย้ง และขนาดและสัดส่วน โดยสามารถเลือกใช้รูปแบบการจัดองค์ประกอบรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ เพื่อให้เกิดการออกแบบที่เหมาะสม สวยงาม

ภาพตัวอย่างงานที่นำทัศนธาตุในกระจกสีมาใช้

อ้างอิง

- <http://www.theartverve.com/2016/08/shape-form-pattern.html>
- <https://www.vectorstock.com%2Froyalty-free-vector%2Fbasic-geometric-shapes-vector>
- <http://www.dorothybarenscoth.com/http/wwwdorothybarenscothcom/2016/1/14/focus-on-fundamentals-of-visual-art-culture-form>
- <https://miuc.org/how-can-colours-help-you-in-your-everyday-life/>
- <http://teresabernardart.com/basic-art-element-space/>
- https://www.pinterest.com%2Fmelitavrsaljko%2F&psig=AOvWaw0hN4j4tVxaq_Bk92UI8_Zv&ust=1621828464225000&source=images&cd=vfe&ved=0CA0QjhxqFwoTCLjvqv_z3vACFQAAAAAdAAAAABAJ
- <https://sites.google.com/site/xngkhprakxbsilp22042101/hnwy-thi1-khwam-hmay-xngkh-prakxb-silp>
- <https://pin.it/38WYOlR>
- <https://www.thoughtco.com/definition-of-balance-in-art-182423>
- <https://preede.wordpress.com/2011/09/18/องค์ประกอบศิลป์/>
- <https://www.camerartmagazine.com/techniques/com-po-si-tion/composition-ep-2-principles-of-composition-ความขัดแย้ง-contrast.html>
- <https://www.gotoknow.org/posts/155364>
- <https://www.bareo-isyss.com/service/art-culture/stained-glass-ศิลปะบนกระจกแก้ว/>